

amatőr
Jelige: „toll”

Rebus

Még Margónak se kellett. Margónak, a csiszolóból, a legközönségesebb lány, akit valaha ismertem, a vállát verdeső vastag aranykarikákkal a fülében, arcához képest nagy, duzzadt szája, a szétálló, bodorított sötétvörös hajával, fénylő arca, mint egy bennszülött... a legközönségesebb nő, a közönségesek kitárt szívé, jólelkű fajtájából, aki akkor is vett volna a pogácsából, ha túl zsíros, vagy fűrészpor állagú, csak hogy ezzel örömet szerezzen, valakit egy pillanatra felvidítsen, de ráadásul ízlett is neki, vannak vitán felül jó pogácsák.

Nem. Többé soha nem. Hiába tolt az orra elé tolakodóan, bár visszahúzódsra is azonnal készen a kitárt szatyrot az öregasszony, buldog képének minden lógó, húsos redője valóságos esdeklés. Nem. Margó egyszerűen irtózott. Ő aztán annyira, hogy legszívesebben pisilni se ment volna egész műszak alatt. Ha kibírná az ember. Azzal a kézzel... ugyanazzal a kézzel. Gyilkos. Még ha fizikailag nem is ért hozzá. Az ölés és a tettelegesség elválaszthatatlan, szinte egy egész. Meg se ölte. Nem is ő ölte meg! A mentős és a tűzoltó leverten és hamuszürke arccal – még a látvány súlya alatt – egybehangzóan állították, inkább tényként közölték, hogy már a palack robbanásakor olyan sérüléseket szenvedett a fiatalember, szinte hihetetlen, hogy még futott, lángoló ruhái fáklyaként lobbanhattak fel újra a huzattól. Hogy elért odáig. Azzal a kézzel gyúrja, hengergeti egyenként a pogácsáit. A szőrös, vörösre dagadt hurka ujjáival. Hozzá sem ért, csak a vasajtóhoz kívülről, ahogy rácsapta, ahogy becsapta a nyomorult előtt – égő fáklyaként tett volna még pár lépést, de két széttárt tenyerével a vasajtónak csapódott, ott esett össze, mire a vas izzásig forrósodott, talán már nem... már biztosan nem... A gyilkos mancsai kívül, a szerencsétlen segítségért kitárt kezei belül... köztük a vasajtó, csak az.

Csak dilis. Nem sültbolond. Egyes férfiak jót röhögtek azon, hogy a férfi WC-t nem hajlandó kitakarítani, semmi pénzért! Olyan nagy pénzt azért nem ajánlottak.

– Oda be sem lépek! – hajtogatta, és helyette a hatvanfős műhely meg a galvanizáló takarítását vállalta. Akivel cserélt, tízre már ki is pihente magát, átlapozta a WC-kben általában fellelhető képes magazinokat és azok használatra már előkészített kitépett lapjait, míg Rebus ott gürcölt még, jó, maró domesztosszal tisztítván a női részleg fehér porcelánkagylóit. A dilis öreglány.

Semmi nem változott. Most is elüldögélt kicsit a takarítás után, mielőtt rászánta volna magát, hogy elinduljon haza. Álla alatt újra csomózza a kendőt, szorosabbra, elindul, végigcsoszog a műhelyudvaron, visszaköszön, általában, álldogál, várja a trolit, itt még többnyire üres, markolja a gyékényszatyrot, szétterpeszkedik az ülésen, bámul ki az ablakon, nem lát semmit, nem is néz semmit, jó néhány megálló után feltápáskodik, megálló, nagy teste vaskos lábaira huppan, elindul, a betonról a kavicsos útra fordul, futballpályányi sűrű, sivár udvar, kapu, alagsor, nehezen forgó, rozsdás kulcs.

Reggel, nehezen forgó, rozsdás kulcs, csak most mindez mozdulatról mozdulatra visszafelé. Üzemi beléptető porta, Rebus az elsők között. Legfeljebb az udvaros söpörget már, az örök váltanak. Rebus néni elfoglalja a székhelyét.

Nem igaz, hogy már a WC előtere ez a műhelyfolyosóról nyíló, kis takarítókamra: partvisok, felmosóröngy, vödör. Egymásra hajtott súlyos, sötét posztófüggönyök. Az egymásba nyíló tereket ezek választották el az épületrészben. Vastag rézkarikákon függték az ajtónyílásokban, ajtók helyett, hogy ne legyen huzat, kisöpörné a műhelyasztalokról az aranyport. Ugyanez okból a műhelybéliék ritkán álltak fel, olyankor percekig, komótosan tisztogatták kis keféikkel kezükről a bőrköténybe az aranyport – kevesebb felugrás, kevesebb veszteség, ezt az eleve-

nebb fiatalságnak is hamar meg kellett tanulnia, naponta egyszer délelőtt és egyszer délután, az ebéden kívül. Minősített idő, megtanuljuk megbecsülni. Nem mondható, hogy ez a kis kamra, Rebuska székhelye – és valóban csak egy szék helye, meg kis asztal gurigáról gondosan letépett WC papírokkal, a műhely felé nyíló csukott kisablak fehér olajfestékekkel vakablakosítva – a WC része lett volna, vagy onnan nyílna közvetlenül. Nem, elválasztotta még egy keskeny kis folyosó, onnan nyílt a női és a másik oldalról is közvetlenül elérhető férfi WC.

Kis áthallás: a víz zubogása, a domesztosz és az ammóniaszag megbízhatóan állandó keveréke, ritkábban karakteresebb, kósza illatok. Rebus „irodája” falán füzet nagyságú, vakfoltos, keret nélküli, felcsavarozott tükör is ékeskedett, csak az egyik sarka hiányzott. Nem sietős, senkinek. Itt mindig megálltak a lányok, asszonyok, csak egy pillantás, hajpánt vagy konty-igazítás, jólesett kiegyenesedni, kinyújtózni, mielőtt újra a műhelyasztalok előtti merev tömörfa székre ülnek. A botorabbja eleinte azt hiszi, jobb lenne párnázott, de legalább kárpitos szék, karfával. Hamar rájön... Ilyenkor, kéztörülés közben, meg a tükör bűvöletében? váltottak Rebuskával is pár szót. Lehetett vele beszélni – nem állítom, hogy sok mindenről, de azért lehetett. Rebus nem volt szellemi fogyatékos. Együgyűnek mondanám inkább.

– Elfáradt, Rebuska néni?

– El.

– Jó lesz pihenni.

– Jó lesz.

Sőt, kezdeményezett:

– Pogácsa?

A fonott gyékényszatyrot a páciens orra elé nyomta, füleinél fogva széttárta – konyharonggyal kibélelt, benne a pogácsa.

– Anyukámtól tanultam! – mondta elégedetten, ha vettél.

De addig tartotta – mert a finnyásabbja mégiscsak érzékelt a WC közelségét – míg vettél.

– Finom. Nagyon jó!

– Anyukámtól tanultam! – mondta, és széles pogácsaképen szétáradt a mosoly.

Nem változik itt semmi. Csak Rebuska elmaradhatatlan szürke kendőjével keretezett ábrázata az utóbbi két hónap alatt pogácsából lazább körvonalú kelttésztává vált, meg is vénült, a hirtelen megereszkedett toka és bőrredők, bánatos tekintete egy bullmasztiffhoz tették hasonlatossá.

Most is széttárta a gyékényszatyrot és az orrod elé nyomta – várt, egyre reménytelenebbül, de várt. Nem! Nem, Rebus néni. Most nem. Vagy most ettem. Nem vagyok éhes. Vagy csak elfordultak, szótlantul. Áll előtted némán, nem mondja felragyogva: Anyukámtól tanultam! Nem mondhatja, mert nem harap a pogácsájába senki. Vajon október tizenegyediké óta ugyanazt a sütezt kínálja, a már megkövültet, vagy esténként, harmadnaponként kiönti, talán kiszórja a galamboknak, és süt újat? Mióta nem kell a pogácsája, mióta egyetlen pogácsa se fogyott el.

El se marasztalták a tárgyaláson, sőt, az utolsó jegyzőkönyvbe a segítség elmulasztása sem került bele. Azon a kora reggelen egyszerre értek oda a mentők és a tűzoltók az éjjeli őrséggel és a rendőrökkel meg a nyomozókkal, a műhelyfőnök meg két mester és az első műszakba érkező szakik, akiket a műhelyekbe, sőt, még a műhelyudvarba sem engedtek be, a kisportán csoportosulva, megriadt nyájként igyekeztek elkapott félmondatokból következtetni arra, mi is történhetett.

Elsőként a tűzoltók, aztán nem sok idő múlva az oszló füstben és ázott koromszagban – az ő biztosításuk mellett – a többiek. Egy csoportban, egymástól nem leszakadva, idegesen és feszülten, szorongva, ezt határozott, hivatalos, szükszavú komorsággal, darabossággal igyekez-

tek elnyomni, akkor már valamennyien tudták, hogy valaki benn volt, valaki, aki javította a készülékeket, karbantartást végzett... bennmaradt.

Rebus ott ült a szokott helyén. Kezét az ölébe ejtve, két kézzel markolta a szatyrot, görcsösen kapaszkodott bele, reszketett és forgott vele a világ, hol elsápadt, hol elvörösödött. Ki látta ezt? Majdhogynem fellökték, odébb sodorták az útból. Valami ösztönösen visszafogta a mozgulatót, mellyel a pogácsás szatyrot eléjük tárta volna, pedig most igazán nagy szüksége lett volna erre, az emberekhez való egyetlen közeledési lehetőségre. – Ki itt ez az ostoba néember? – Senki! – mondta ingerülten a műhelyfőnök –, akkor még fel sem merült, hogy az egyetlen lehetséges szemtanú. Senki, továbbstettek. Átlépni, gyorsan, egy ember életéről van szó! Múltidő, múlt ember. Tudták mind. De tényé akkor válik, ha valaki kimondja, megfellebbezhetetlenül. A lángok már nem csaptak ki, a műhelyablak résein hülő, koromszagú füst szivárgott.

Végig a tűzoltók haladtak elől, tették szabaddá, biztonságossá az utat. Egy tömbben értek a helyszínre, nem engedvén kilépni a gyűrűből azokat sem, akik szívesen értek volna oda utoljára, legszívesebben soha, akik lemaradtak volna. Amit a vasajtó túloldalán találtak, az az összetöpörödött, csomóba lehullott valami emberhez már igazán nem hasonlított, emberre már nem emlékeztetett, és a vasajton, Veronika kendője vagy Hiroshima, egy széttárt karú ember lenyomata.

Három napig zárva az egész műhely, kényszerszabadság, míg hivatalos szervek vizsgálták a körülményeket, rekonstruálták a balesetet. Lassan összeállt: emberi mulasztás, emberi mulasztások sorozata. Nem áramtalanított, mielőtt munkához kezdett. Rövidzárlat. Nem működött az automata füstjelző, riasztó, vagy netán az őrség nem vette észre? Lángra kapott a ruhája. Mulasztás... a védőruha megmenthette volna? Menekült a térből. Nem tudhatta, hogy a gázpalack ott van. Miért volt ott? Ez szabályos? A robbanás hangjára riadtak az üzem területén az örök, akkor telefonáltak. A tűzoltók, a mentők gyorsan érkeztek. A robbanás sokkot is okozhatott, a robbanás után a ruhája tetőtől-talpig égett. Rohant, már tudattalanul, égő fáklyaként, körülfojták a léghuzattól fellobbanó lángok, tépte magáról a ruhát, ameddig még bírta. Rohanó, szörnyű égő fáklya, elbotlott valamiben, majdnem elesett, már eszmélet nélkül, a menekülés ösztönével rohant?

Rebus a nedves posztófüggönyt aggatta, a csap, vizesvödör, felmosófa és vizesrongy társaságában. Felpillantva a már majdnem mezítelen férfit látta futni maga felé, a lángolás földöntúlvivá, sátánivá tette – hihető, hogy Rebus helyében bárki felfogta volna a tragédiát és menteni próbálta volna? Rebus pánikba esett és üldözőjére rácsapta a nehéz vasajtót, otthagya mindent, menekült, ahogy csak nehéz, hájas testét erre kényszeríteni tudta.

A többit tudjuk: a tűzoltók már csak az üszkösödött nyomokat találták, meg egy széttárt karú ember lenyomatát a vasajton. Nem igaz, hogy a tűzoltók már annyi szerencsétlenséget láttak, hogy megedződtek az idők során, marad néhány eset, melyet már életükben soha nem törölhetnek ki az emlékezetükből. És a többiek sem, akik velük együtt elsőként beléptek. Mert ez a szörnyű történet elbeszélte önmagát, lépésről-lépésre, onnan, hogy a karbantartó fiatalember munkához látott, egészen odáig, míg a lángoktól már önmaga is lángolva menekült, utolsó erejével elérte a becsapódó vasajtót, az emberi szenvedés utolsó, szó nélküli kiáltása széttárt karú lenyomata, a többi már csak por.

Rebus, a WC-s néni az egyetlen szemtanú.

– És nem gondolt arra, hogy csinál valamit? Tehet valamit?

Tanács talan, rossz csend.

– Hogy rádobja a posztófüggönyt, elfojtja a lángokat, leönti vízzel... valamit! – a jegyzőkönyvvezető valósággal könyörgött.

– Meztelen volt! Egy férfi. – mondta az öregasszony az átélt szörnyűségtől és a vallatástól már-már az eszméletlenség határán.

Felidézük benne a lidércnyomást, amelyben ő nem volt képes kettéválasztani: a férfi meztelenség szörnyű látványát és az égő ember emberen túli látványát. Közben úgy repdesett, kapkodott a kezével az ide nem hozható fonott szatyor után, mint a fuldokló lélegzetért.

– Rácsapta a vasajtót a szerencsétlenre!

– Ruha nem volt... Felém... Rohant felém!

A műhelyfőnök nem bírta tovább: – A kurva anyjába! Ki a szentséges úristen felé rohant volna? Maga állt az ajtóban!

A műhelyfőnök hosszan, rondán káromkodott, a többiek türtöztették magukat.

Még a baleset után két hónappal, a tárgyaláson sem tudta igazán lehűteni a kedélyeket a bíró, holott már a tényanyag teljes ismeretében érvelt, minden körülményt figyelembe véve, mindent tételesen alátámasztva – hiszen a fiatalember több munkavédelmi szabályt súlyosan megszegett, figyelmen kívül hagyott – gyakorlatilag az üzemvezetőséget és az öröket meg a munkavédelmist is csak kisebb mulasztásokban marasztalhatta el, Rebus meg egyáltalán nem. Meghalt volna, ha a vasajtón kívül kerül, akkor is, mindenképpen – erre többször is visszatért a bíró, higgadtan, tisztéhez illő tárgyilagossággal. Ott szorongott az egész műhely a tárgyaláson, de minek? Rebus szándékosan meg sem idézték, sőt, távol tartották. De nem a hétköznapoktól. Lincshangulat, melybe az emlékezés egyre inkább belelovalta az embereket. A szerencsétlen fiatalemberre eleinte nem sokan emlékeztek, ha látták is, havonta egyszer, vagy még ritkábban, műszak után végezte a karbantartást. Aztán, beszélgetések során egyre többen tudták felidézni a képét. Harmincegy éves volt. Képzeletükben még annyinak sem látszott. Vidám, barna hajú fiatalember. Vagy szőke? Nem, inkább mégis barna, hullámos hajú. És nagyon vidám, vicceket is mesélt, munka közben fütyörészett. Soroksári! Soroksáron lakott. És evezett is, a soroksári Duna-ágban. Látták, többen, talán, nem, biztosan ő volt, izmos, napbarnított. Naponta el kellett menni az előtt a vasajtó előtt, még ha lecserélték is, de az a hely... vidám, napbarnított képe – mintha Alain Delon filmszínész mása lenne, a Rocco-ban, igen, megszólalásig, az arca, a mozdulatai – akkor is megjelent egy-egy pillanatra, mikor már nem is akarták.

És a tesze-tosza vezetőség nem volt képes kitenni ezt a roncs, szétfolyó képű és szétfolyó testű hibbant vénasszonyt, aki most is ott ül és tépdesi a WC papírokat, amelyekhez már nem nyúl senki. Hát nem lehet, felmentették, a munkáját elvégzi... hova tegyék? Tegyék akárhová, elég volt!

Az idő mindent megold, csak türelem kell hozzá.

Csak addig a ronda, szürke novemberi reggelig kellett kibírni. A halvány, fénytelen nap is kedvetlenül kászálódott fel az égre, érezve, hogy ma nincs ereje bevilágítani ezt a kopott, szürke, lepusztult városrészt.

Rebus néni munkába indult, mint mindig, mint tegnap meg tegnapelőtt, lassú, nehézkes léptekkel fölcoszogott az alagsori lépcsőkön a bejárati kapuhoz, csikorgott a kulcs a rozsdás zárban, kapunyikorgás, kilépett a reggelbe. A kora reggelen még fel nem engedett, dértől szürke sárkaparó rácson megcsúszott, szabad kezével estében még elérte a kapubejáró oldalfalát, de ez csak arra volt jó, hogy tankhajó méretű teste kibillenjen: úgy huppant le a rácsra, hogy estében a bal lábfejét maga alá gyűrte. Éles, szúró, hasító fájdalom a bokájában; igazán fel se fogta, mi történt. Ült a rácson, mint egy súlyos zsák, melynek képlékeny tartalma lefelé szétfolyik, szétterül, flanel szoknyáján keresztül a fagyos keresztrácsok csíkokat égetnek az ülepébe. Meg sem kísérelte a feltápáskodást, egyetlen szándékra utaló mozdulattal sem.

Nem is jajgatott, úgyhogy jó tíz-húsz percnél kellett eltelnie, míg a gondnokné a lépcsősöpréssel a kapuig jutott, érzékelte, hogy nem nyílik, nem tud kimenni, kirázni a porrongyot,

valaki vagy valami kívülről az útját állja. Aki így ismeri kívül-belül a házat, annak számára nincs akadály; került az oldalkapu felé.

Már kinn, a reggeli hidegtől borzongva, felmérte a helyzetet, még mindig szótlanul. A súlyviszonyok ahhoz kiegyenlítettlenek, hogy egyáltalán megpróbálja talpra segíteni.

Köpenyzsebéből előkotorászta a mobilját, hívta a mentőket, utca, házszám, kapualja, igen, kapualja, baleset (A neve? A keresztnéve Rebeka, egyáltalán, van-e névtábla az alagsori ajtón; nem emlékezett.), s csak ezután közölte Rebussal, kihívta a mentőket – de az öregasszony úgy nézett fel rá ültében, mint aki semmit nem fog fel az egészből, csak szorongatta két kézzel görcsösen a gyékényszatyrot, mint valami mentőövet.

A gondnokné várt, újabb bizonyosága annak, aminek tudatában létezett, jobb a többieknél, felülemelkedik a sokaságon, kiemelkedik a szürke tömegből: kiben lenne még annyi emberiség, hogy megvárja emellett a majdnem ismeretlen vénasszony mellett, akivel tán még két szót se váltott, a mentőket, mikor még két lépcsőháza is hátravan. De megvárta: jöttek is, mondjuk, elég hamar, ahhoz képest, amilyen eseteket hallani.

A mentőorvos még hozzá se nyúlt, csak ránézett:

– Bevisszük a balesetire, ez bizony nyílt törés... elkíséri?

Nem, nincs szándékában, meg ideje se, amúgy is. Valamit összepakolni? Mit?

– Pongyolát, törölközőt, tisztasági...– szolt oda még az egyik mentős, miközben már beemelték az autóra a hordágglyal.

– Nem, nem hiszem, hogy van mit!

– Igazolvány?

– Mindenét abban tartja, gondolom... abba a gyékénybe? – mondta még a gondnokné.

– Az Amerikai úti kórházba visszük, a balesetire.

Elköszöntek.

– Na kapaszkodjon, nénikém, így ni!

Belülről csukódott a mentő két ajtószárnya.

A gondnokné állt ott, egészen a sarokig követte az autót a tekintetével, – mik történnek már kora reggel!

Még emlékfoszlányok is alig maradtak Rebus szűkülő agyában a következő órákról. UFÓ-k lehettek, földöntúliak. Elrabolták, hihetetlen sebességgel száguldottak vele az ismeretlen felé. Csak egy-egy kép, érzés, egy szó. Magas kerek ágyra teszik. Kerek, mert sebesen gurítják az ismeretlenek. Leemelik, röntgen, ezt hallja és érti, aztán vissza, valaki szuszog fölötte, nyílt, szilánkos bokatorés, boltozatcsont repedés, egy eddig nem látott, új fehérköpenyes olvassa egy képről ezt, a fejéhez félelmetesen közel. Még ma helyretesszük. Neki mondja ezt, vagy valaki másnak? Idegen, hideg és merev tapintású, klórszagú, talán fehér valamit húznak rá, átemelik egy másik kerek ágyra. Ajtók, egymás után, ez itt, ahova kitolták, talán folyosó. Nem tehet mást, nem védekezhet másképpen, mint az élővilágban olyannyian, bogarak, mások: halottnak tettei magát. El is mentek mellette, többször is. Olyan kicsivé zsugorodott, észre sem vették. Didergett, de nem húzta be a testét takaró vékony lepedő alá a kezét, semmi mozdulat! Nagy erőfeszítésbe került, hogy a foga se koccanjon össze. Semmi zaj! Végtelen idő telt el így, hogy senki nem vette észre. Aztán mégis. Jönnek a földöntúliak, meglódítják, többen is lehetnek, átrakják egy másik helyre, halk, feszült szavak, mondatok, nem is önmaga, nem kapcsolja össze a dolgokat, hogy vele történik, hogy fáj, hogy elviselhetetlenül fáj.

Újabban már nem altatnak, senkit, ez a protokoll, kisebb a hibalehetőség, helyi érzéstelenítés. Meddig tart? Kész. Leemelik, átemelik, a szuszogó betegszállító megint, most szinte otthonos ez a szuszogás az ismeretlen szörnyűségben. Hatos kórterem, kanyarodnak, villany, nem is túl csendesek, többen felriadnak, tudomásul kell venni, a baleseti sebészeten nincsenek napszakok, átemelik az ágyra, fáj, nagyon fáj, de még mindig kábán hallgat, mások ilyenkor már... kis motyóját, a levetett ruhát meg a gyékényszatyrot, csövázás ágya mellé, a fém éjjeli-

szekrénybe teszik. Este lett? Jó éjszakát, azt mondja a szuszogós. Álomtalan kába éjszaka, kora reggeli éles, nyers, visító lárma, ami nélkül nincs kórház: szembe világító szűrős fények, edények és takarítóeszközök egyidejű csörömpölése, lázmérők, szellőztetés, hangoskodás, minden, nagyvizitre rendnek kell lenni. Takarítók vonulnak le, kórházi személyzet fel. Új beteg? Talán válaszolt volna, ha felfogja, hogy hozzá szólnak. A vaságya végébe illesztnek egy fehér táblát.

Isten tudja, milyen megfontolásból, a kórházba töltött egy hét alatt nem katéterezték, rendszeresen bekínlódták nagy teste alá az ágytálat – nem hinném, hogy az elfekvőbéli ápolókat akarták ezzel megkímélni a majdani pelenkázás fáradsalmaitól, van ott olyan szerencsétlen elég, eggyel több vagy kevesebb, köztudott, hogy a katéternek általában ez az ára, soha újra nem képes... De még azt sem tudhatták, talpra áll-e egyáltalán, valaha, kétséges volt ez a gipsz levételéig. Átszállították a krónikus belosztályra, az elfekvő szalonképes neve; nem is egészen ide, akkoriban még működtek afféle diliház és öregek otthona közti intézmények.

Lehet, hogy a kerületi tanács intézte: nyilvánvaló, hogy a sérült, hibbant öregasszony önálló életvitelre már nem képes többé. Széles vaspánt, nagy lakat került az alagsori ajtóra, hosszú időre vagy örökre.

Az anyák aggódtak kicsit, nem a morgós, alig szól vénasszonyért, hanem mert a fiúk kezdtek visszaszivárogni otthonos helyükre, a pincelejáróba – nem riasztotta már el őket a boszorkány, ahogy kijön, morogva fordítja meg a lábtörlőjét, mindenre képes tekintetével végigméri őket, visszahúzódik – a gyerekek az első cigijükre gyűjtöttek, a kamaszok meg a füves cigiket adogatták körbe egy-egy slukkra.

Hihetetlen, Rebus csak talpra állt, járókerettel vagy két mankóval fájdalmasan kacsázva, de vánszorgott. Még ott, a baleseti kórházban mondta a műtő orvos, hogy nem forrt egészen jól, esetleg újra műteni, de minek, kétes reménnyel. Feküdtek itt olyanok, a többség, akik eleve feladták, inkább a pelenkázás és az örök ágyhoz kötöttség, aztán a felfekvések. Rebus egyszerű agyában fel sem merült a gondolat, hogy amit tesz, céltudatos: eljutni, bármekkora erőfeszítéssel a WC-ig, semmi köze ennek a szobatisztasághoz, eljutni ide, otthonosság érzése, természetes terep, még a tökéletlenséget is meglátta, ő sikált volna még kicsit a WC kagylókon, ha kopottak, régiek is, a tisztaság tud ragyogni. Napi egyszeri, ritkán kétszeri út az ágyától a folyosó végéről nyíló WC-kig. Az ételét az ágyához hozták. Ahhoz a pár méterhez már igazán nem maradt ereje, hogy maga vegye le a tányért a bádogkocsiról. Ideje lett volna, mert itt rengeteg az idő. Aludt, és csak aludt, kimerülten. A másnapi nagy útig.

Kivánszorog a WC-re, végig a végtelen folyosón, járókeretét a falnak támasztja, majd egy órájába telt, de idő van, visszacsoszog, nagy nehezen ágyára kapaszkodik, végre kinyújtózva, a kimerültségtől azonnal elalszik. Alszik és álmodik, mindig ugyanazt: pár villanásnyi, eleven, nem elmosódó álom, a lehúzott WC-ben a víz zubogása, szép, fényes, fehérre sikált kagylók, alakok, nők, neki háttal a tükör előtt. Az a tükör, az a vakfoltos, három csavar tartja, az egyik alsó sarok letört, fésűk, kezek, igazgatják a hajukat, szőkék, barnák, színes álom.

Árnyjáték, visszafordulnak. Az arcuk: egy arc, újra meg újra. Bodor vörös haj keretezi, nagy, vastag száj, szinte vállát veri a fülében lógó vastag aranykarika, egészséges fehér fogsora kivillan, ahogy nevet, vagy jót harap a pogácsába.

– Jó? – Nagyon jó Rebus néni! – Anyukámtól tanultam! – Elfáradt? – El. – Jó lesz kicsit pihenni. – Jó lesz.

Néha megnézi, nem, nem nézi, csak lenyúl az ágyról, kitapogatja a gyékényszatyrot, benne a pogácsákat, megkönnyebbülten vissza, és alszik.

Jó beteg. Beteg? Ha azt vesszük, mindenki beteg, másrésről meg az a beteg, akit meg kell gyógyítani, aki meg akar gyógyulni. Ezek itt?! Vannak nyöszörgősek, olyan is, aki dobálja magát az ágyon, sokszor úgy kell visszatenni. Hiányzik a berácsolás? Képesítés nélküli ápoló! Nem tudja túltenni magát ezen a középkorú, testes, nagy csípőjű, nagy mellű, de

vékony derekú, első ránézésre is parasztasszonynak tűnő nő. Képesítés nélküli – fontos volt odaírni abba a munkaszerződésbe? Mit változtat a munkán? Csak az tudja, mekkora munka ez, aki legalább egy hetet kibírt itt! Jobban ismerem én itt a beteget, mint maga a főorvos, aki hetente egyszer végigvonul a sleppjével az ágyak között, rájuk se pillant! Sokfélék: van olyan, akinek örökösen kell valami, víz, fájdalomcsillapító, törölköző, hideg van, most meg túl meleg... megőrülne az ember, ha nem engedné el a füle mellett. Tehetek én a szerencsétlen életükről? Örülhetnek, hogy van valaki egyáltalán, hogy akad még valaki erre a munkára. És a többséget pelenkázni kell, ki tudná megmondani, a szükség, és nem lehet másképp, vagy a feladás, mindegy is: a bűdös az bűdös. Reggeli szellőzéskor megkönnyebbülök, ha lélegzet nélkül elérek az ablakig. Ezek hogy bírják ki minden éjjel... Ez az öregasszony kivétel, kívánszorog a WC-re, pedig rosszabbul jár a kékre dagadt, rosszul forrt bokájával, mint sok más. Kimegy, visszaér, aztán kimerülten elalszik. Szinte egész álló nap alszik, most már az evéshez is úgy kell felrázni.

Alszik és álmodik. Sohasem álmodja vissza magát az alagsori lakásba, a műhelyt se tudná felidézni, egészben az „irodáját” sem, csak villanásnyi képeket, a WC zubogását, ragyogó tiszta, fehér kagylókat, tükör előtt biggyeszkedők árnyképeit, és visszafordul: a nevetése, ahogy a pogácsába harap... Jó? Isteni! Anyukámtól tanultam.

Az élet elfogadható, normális menete – még ez sem örök.

Egy napon alig ért ki a folyosó végére, és köztes pihenésekkel, háromszor kellett nekirugaszkodnia, míg végre felállt és elindult vissza. Nem, csak ne jöjjön szembe senki, ne segítsen, ne karoljon bele senki... egyedül. Kétségbeesett: mi lesz, ha egyszer majd, ha már nem... Végsőkig kimerülten, tőle szokatlan kis jajgatásokkal mégiscsak feljutott az ágyára, elaludt, mielőtt még a takarót magára húzta volna, és álmodott.

Álmában is csodálta, milyen szép, összefüggő álmom ez: A falut már akkoriban is csak néhány család lakta, az maradt itt, aki végképp nem tudott mást kitalálni, akinek végképp nincs hová mennie. Neki sütött az anyja, útravalót. A vénasszony meg tanácsokkal látta el, szintén útravaló. Az anyjától nem számíthatott ilyesmire, lekötötte a sok gyerek meg a mindennapi küszködés. Saroknyira álltak a volt falu volt terétől, ő szinte gyerekként, meg a vénasszony, ott, ahol az üres bolt egy ideig a kivert üveg ajtó- és ablakkerete sötét négyszögeiből jajgatott, megdőlt a vályogfal aztán beroskadt a tető, a négyszögek szabálytalan üregekké váltak az omadékban, a küszöb helyét felverte a gaz. Még állt a támolgyó, összeszikkadt kis fapad, a fekete varjú vénasszony mintha rászáradt volna, nem támasztotta hátát a korhadt deszkakerítés fohíjas léceinek, a kerítés túoldalán kiszáradt fácska, meggy lehetett talán a vénasszony fölé hajló ágakból ítélve. Vagy körte? Ezt most sem tudta eldönteni, mint akkor sem, csak furcsa ujjongás támadt a lelkében, hogy minden, apró részleteiben is valóságos. A lelkével a görbedt hátú, varjúforma, kopott feketekendős, fogatlan vénasszony törődött, aki már arra se volt jó, hogy begyűjtson valahol egy sparherdet. Hálát érzett iránta.

Útravalóul két jótanáccsal látta el: – Ha megfogod a munka végét, dolgozol keményen, valahogy bárhol megleszel. A férfiaktól óvakodj, tartsd távol magad, csak árthatnak, csak rosszat tehetnek neked!

Utóbbi bölcsesség a vénasszony ifjúkori tapasztalataiból eredhetett, mivel abúzsról itt szó sem eshet, egyáltalán nem éltek itt férfiak, rég elmenekültek ebből az árva, elátkozott faluból. Megfogadott mindent, távol tartotta magát a férfiaktól, és dolgozott is derekasan.

Fénykorában kétszer akkora területeket vitt, mint a többiek, kevesebbért. Milyen a Rebusok fénykora? Melyik a Rebusok fénykora?

Elhallgatta volna még az öregasszonyt, az anyjától ilyen beszédre sosem számíthatott. Mégis otthagya, szaladt haza: az anyja süt neki. Csak neki! Ott állt az anyja a sparherd előtt. Olyan közel, olyan valóságosan, hogy akár megérintette volna a földes konyha saránál is barnábbra

sült, napégette lábát, megsimogathatta volna a hátát, ahogy mezítlábát szétterpesztve, lehajolva fújta, élesztgette a tüzet.

Akkor is és most is ugyanúgy, nagyon vágyott arra, hogy megsimogathassa, hogy hozzáérhessen. Akkor se tette, és most se: nem szokás.

A kis kölkök, három vagy négy apróbb gyerek, a konyhaajtón ki-be futkároztak, izgatottan a nem gyakori eseménytől: pogácsasütés. Akkor is tudta, azért kell elmennie, mert ennyi gyereket képtelenség etetni egy egyedülálló asszonynak, és ő a legidősebb, elmúlt tizenhárom. Ezt akkor is, és most álmában ugyanúgy természetesnek vette. A tűz pislákol, az anyja vetett rá néhány venyigét az odakészítettből, fellobbant, újra elhalványodott, sírt a nedves venyige, lassan elfogy, rádobta az anyja az utolsó vastagabb szőlőtöke darabot, fújta, teljes erejével fújta, élesztgette a tüzet. A szőlőtöke fellángolt, és Rebus nem tudta most, hogy az anyja is látja-e a lobogó, vakító nagy fényességben a lángsugarú arkangyalt, pallossal a kezében, és azt sem tudta, akkor régen, sütés közben ő látta-e, olyan minden felettinek, mindenén kívülinek tetszett. Nem, akkor, régen még nem állt ott, nem is láthatták hát. A láng ellobbant, az anyja kétségbeesetten kotorászott venyige után a sparherd mellett, de keze már csak hűvös földet ért. Hátrább nyúlt, megfogta azt az utolsó korhadt lécet, a kerítésből valót, amit a végsőkre tartogatott, rádobta.

– Hála Istennek! – egyenesedett fel az anyja, és Rebus is nagy könnyebbséget, könnyűséget érzett, feszült, görcsbe merevedett végtagjai kiengedtek, szabaddá vált összeszorult szíve, tüdeje. Mégis megsült! Ezt már nem mondta, csak érezte a diadalt, hallotta az utolsó, megkönnyebbült sóhajt.

– Hívhatott volna! Legalább két órája halott – néz az ápolónő szemrehányóan a szomszédos ágyban kuporgó kis aszaltszilva vénasszonyra, épphogy a borzas feje, vékonyka csirkenyaka látszik az állig felhúzott paplan alól.

– Nem hallottam, – védekezik az, ami hazugság, mert ugyan mindene elromlott már, ami egy emberen elkophat, de a hallása...

Akkor, a szomszédos ágyon a kövér öregasszony tisztán, kivehetően mélyet sóhajtott, megkönnyebbült. Ez az utolsó lehelet nem téveszthető össze semmivel: kilehelte a lelkét – és csend, máshoz nem hasonlítható örök némaság. A lélek elszáll.

Az ápolónő kedvetlenül rúgta odébb a földön a szennyes rongykupacot. Még az ajtóig sem érték el a testtel – a két fiatalember nehézkesen cipelte a Szent Mihály lovát –, lerángatta az ágyról a gyűrött, átizzadt, vér- és húgyfoltos lepedőt, a párnahuzatot, melynek gödre még a fej nyomát őrizte.

– Csöngethetett volna legalább!

Mindketten, ő is, a vénasszony is, tudták, hogy rossz a csengő. Nem szóltak többet egymáshoz.

A keszegebb fiatalember visszajött a papírokért. Papírok. Nyikordult egyet az éjjeliszekrény bádogg ajtaja, ahogy kiemelte a fonott gyékényszatyrot. Várakozó csend, kotorászás. Valóban: zsírtól átlátszóvá itatódott, rongyos szélű igazolványféle. Szánti. Elmosódott, alig kivehető betűk, Szánti vagy Szántai Rebeka. Nem mindegy? Valahol – mert valahová csak eltemeti valaki –, fakó, agyagos földkupacon fakuló, jelentéktelen fejfa, Szánti vagy Szántai. Neki már mindegy. És mindenkinek. Az ápolónő fősóhajtott. Hát ennyi az emberi élet? – Jól is néznénk ki, ha örökösen elérzékenyülne. Lesz helyette másik öregember vagy öregasszony, ideig-óráig, aztán majd annak a feje-lenyomata, vacokká mélyített, átizzadt ágya marad, foltos lepedője.

Felegyenesedett. Mégiscsak mi vagyunk itt velük, az utolsó órában!

Nem, nem mindig jön ki így – nem győzzük, nem ülhetünk örökké az ágyuk szélén, várva a véget, azok helyett, akik elmenekültek. Gondosan betúrta a matrac alá az új, hófehér lepedő

négy sarkát. A szomszédos ágyban a csirkenyakú vékonykán, egyenletesen hortyogott. Jó, hogy átalusszák a napokat. Nekik is.

Mielőtt rászánta volna magát arra, hogy a lehúzott szennyest zsákba gyömöszölje, még egyszer végignézett az ágyon. A kis ablakon át sugárkéve vetült a sima, kifeszített fehérségre.

Fehér patyolat. Templomba menő leányok ünnepi ingválla. Mikor még volt ilyen. Egyedül állt a kórteremben. A csirkenyakú nem számít, alszik, a másik négy már kicsoszogott a folyosóra. Hófehér, tiszta, ünnepélyes. Végtisztesség a most eltávozottnak, vagy a teljes felejtés leple, az ő utolsó nyoma a már földre gyúrt rongykupac.

Sokfélék az emberek. Mert a legtöbbször ilyenkor legalább előkerül valaki hozzátartozója. Jönnek és menekülnek. Papírok, igazolványok gyorsan, gyorsan! – Nem, semmit! A megboldogult pongyoláját sem! Nem, azt sem. Bár kapzsi is akad elég: mohón végigturkálják ezeknek a nincstelennél is nincstelenebbeknek az éjjeliszekrényét, hátha mégis maradt valami utána, valamit elrejtett.

Van érzelmes is. Azt a múlt heti, magas, szőke, középkorú asszonyt rázta a zokogás, ahogy a kis ovális medál fakó fényképét nézte, a szájához emelte – kijük lehetett a képen? közös múltjukat temette? – szorongatta a medált a kezében, sírt, mást nem is vett magához. Az utolsó szavai? Erre mit feleljek? Nem mozi ez, nem szóltam semmit.

Itt szokatlan és nagy hálapénzt adott – jobban esik így mondani, mint borraivalót; borraivaló, ostobaság. Köszön mindent. Kevesen köszönnek bármit is.

Már csak a kis, kopott éjjeliszekrény maradt hátra. Kedvetlenül húzta ki a rozsdás fiókot. Na, nem mintha nagy munka lenne – ennek az öregasszonynak nem csak hozzátartozója, senkije, semmije sincs. Még a bögre meg a törölköző is kórházi. Csak ez a gyékényszatyor. A füle is ép. Lehetne a friss lucernát a kertből... a nyulaknak... ebben. Felemelte, maga elé tartotta, megnézte az alját is. Elég erős, nagy szatyor. Tartalmát a szemetesbe szórta. Egyenként koppant a három kővé száradt, zsíros pogácsa. Nem volt ki mind a négy kereke, az biztos! Pogácsa! Éppen pogácsa. Eszébe villant a legutóbbi mohó asszonyság az elpakolt kórházi pléhkanállal. Eh! Eddig is elfért a kezemben a lucerna! A pogácsák után hajította a gyékényszatyrot is.